

bres», *VidesR*, 52v1, traduïnt «nisi unum tremisse».

Ja amb consonantisme definitiu, en textos literaris: «Santa Sufia donà maÿor almoyna en edificar la esgleya ---; cor més plac a Déu la *mealla* que ella donava tots jorns a la obra, que tot lo romanent que'l emperador donava; per la qual s'acabà e s'edificà l'esgleya», Lluïl (*Blanq.*, *NCL* II, 16.17); «cambiar dues *mealles* per un diner ---», Eiximenis, *DoComp.* (*NCL.*, 40; *CoDoACA* XIII, 316); «cascun ciutadà ab son servent, e cascuna ciutadana ab sa serventa --- se baynen per una *mealas*», *CostiFort.* (*Ol.*, p. 16). I aquesta forma arcaica encara la perpetuaven en la nomenclatura de la Plana en l'any 1588 (*Carrer de la Mealla*, Traver, *Antigs. de CastPna.*, 478), car encara es posava així en els escrits (atents a mantenir les formes notarials): «drachma attica: val dos sous y una *mealla*», OPou (*TbPu.*, 145); el mateix ve a ser la grafia *maala* que figura en un doc. de Ribes de c. 1283 (*RLR* IV, 52).

En els mss. de Lluïl ja es troba, però, també la forma contracta *malla*: «un cavaller donà una *malle*, per amor de Déu, a un pobre, qui li demanà almoyna»; «una fembre pobre donà a un pobre, per amor de Déu, un *malla* que havia» (*Merav.*, *NCL* IV, 218; II, 78). I és la que després ha quedat en la memòria general i en tots els dialectes. Val a dir que en els nostres dies ja no se sent aquest mot, més que en la negació ponderativa (ni) *una malla* (*no val, no té ~*); però a Mallorca encara estava en ús monetari a mj. segle passat: «--- un entredós ---. MARXANT: Los hi daré baratet. / MARC: —Com és ara? MARX.: Aquest va a dos / reals i *maia*, sa cana; / i sa *maia* la hi descompt / perquè és vostè. MARC: Quina alaca! / Ja sé jo voltros qui sou», Bart. Ferrà (*Com.*, *IdOr* I, 120).

En port. ant. *mealba*; cast. ant. *meaja* [princ. segle XIII]; Arag. ant. *mialla* (S. XIV); mossàr. *medalya* (S. XII o XIII, *MzPi.*, *Or.*, 288); oc. ant. *mezalba*; fr. *maille*; it. ant. *medaglia* id.; aquest va pendre després el sentit de 'medalla' [princ. S. XVI], amb el qual es va transmetre a les altres llengües germanes aquest italianisme; entre elles el cat., on ja el trobem en un doc. de c. 1450-55: «D. S., procurador e *medaller* del II. primogènit Don Karles --- per huna *medalla* d'or que tenia ---» (*EUC* XVII, 92); però és una evolució semàntica secundària, car en totes les llengües presenta el mateix sign. que el cat. *m(e)alla* (inclòs l'italià medieval, on ja es troba en el S. XIII, J. d. Todí).

Tenint en compte el valor primitiu del mot és inversemblant que vingui d'un derivat de METALLUM, tal com *METALLĒA (com volien Diez i Gamillscheg), com sigui que totes les monedes eren de metall i aqueixa circumstància no era distintiva de cap; d'altra banda la pèrdua de la -r- no fóra possible enlloc (si no és en francès), mentre que la forma occitana i les tres hispàniques postulen un ètímon amb -d- inequívocament. És veritat que en logudorès antic apareix *metagia* (en els Estatus de Castelsardo, MLWagner, *ASNSL* CXXXIV, 315), però és un hapax isolat, contradit pel sard modern, i que es pot explicar fàcilment, sigui per una falsa adaptació de l'it. *medaglia*, sigui per influència de *metà* 'meitat' o de METALLUM

mateix; sigui com vulgui el testimoni del sard té poc valor vista la falta d'independència econòmica en què sempre ha viscut la illa.

Zauner (*Litbl.* XLV, 340) va proposar d'explicar l'alteració de la -r- per la influència dels famosos canvis lombards (per més que amb aquest nom també s'entenia 'italians' en general); però tampoc no és una idea convincent quan tan antigues i generals són les formes corresponents a -d- pertor arreu, i així mateix la caiguda de la -r- intervocàlica a Lombardia està lluny de ser universal.¹

En fi la qüestió es pot donar per resolta tenint en compte la glossa antiga: «seliqua, media pars denarii, id est *medalia*» (*CGL* I, 299; cf. supra la cita d'Eiximenis). Sembla, doncs, que aquesta forma ja pertanyia al llatí vulgar; i la definició constant del mot com la meitat d'un diner, comprova que s'ha de tractar d'una dissimilació de MEDIALIA, com va admetre M-Lübke (*REW*, 5451; Bruch, *ZFSL* LI, 249-50). Per més que MEDIALIS no es trobi en llatí més que en el sentit d'«allò que es troba al mig», i no en el de 'el que val la meitat' (*TbLL* VIII, 524), era fàcil de passar d'una cosa a l'altra, que així s'havia ja esdevingut amb el mateix primitiu MEDIUS (Ernout-M.). En llatí és corrent d'anomenar *aes minutum* les monedes divisionàries de coure, i anàlogament degueren dir *aes mediale*.

Altrament n'hi ha encara una benvinguda comprovació. *Mealla* (en part reduït també a *malla*, *DAG.*) existeix a Urgell i en el P. Val. en el sentit de la 'gallada de l'ou (llentilleta blanca que al mig tenen els ous fecundats)': veg. en efecte la nota de GColon, *BSCC* XXXVI, 137-46; denominació que es reflecteix en el cast. *meaja del huevo* [S. XVII, *meajuela* 1438] i avui *miaja* o *miajón* en el cast. de Cuba, Perú, Xile i Extremadura. Com va demostrar el meu malaguanyat deixeble José Sgo. Arango (*AJLC* II, 1943, 160-71) es tracta aquí també de MEDIALIA, pl. de MEDIALE, però en el sentit clàssic de 'situat al mig' (MEAJA II, *DCEC*).

DERIV.: *Mallada*, com a avaluació de valor, veg.-ne cites del S. XIV en *AlcM*, i ja les dues que he donat supra de 1044; també *malyade* amb valor semblant a *dinerada* en un doc. de StCeloni de 1370 (*BABL* XII, 1370).

Mallal originàriament adjectiu aplicat a coses (vi, oli, cera, ferro etc.) que valien una *m(e)alla*, i com aquest mot es presenta abans en la fonètica arcaïtzant *medallal*, *mesallal*, *meallal*; com a adjectiu «candeles de cera *mesalals* ni dinarals --- bedosca ---» en un doc. rossellonès de 1296 (*InvLC* = *RLR* V, 92), i veg. cites de *candela mayal* en docs. del S. XV en *DAG.* i *AlcM*.

Però generalment es troba ja substantivat, com a abreujament de *tupi meallal*, *barral meallal* i anàlegs: «obligació --- de donar --- un *medallal* d'oli», solsonès 1128 (Olius, *BCEC*, 1908, 84); «solvat pro leuda unum *me(s)sallal* vini» en un doc. de 1308 que lleigeix en l'*InvLC* i en el *Llibre Roig* de Prats de Molló (fº 14); «los deu donar lo Sr. Rey --- en temps de venemes un *mabalal* de vin prim e *mabalal* de refol», altre doc. de Prats, de 1321 (*InvLC* i *RLR* XXXII,